

MILAN PŘADKA

## K NĚKTERÝM PEDAGOGICKÝM PROBLÉMŮM VYSOKOŠKOLSKÝCH KOLEJÍ

Vysokoškolská kolej zasluhuje větší pozornosti pedagogické vědy, než jaké se jí dosud dostává. Důvodů pro zvýšení zájmu je několik: jednak s růstem počtu vysokoškolského studentstva v posledních více než dvaceti letech a s velkým přírůstkem posluchačů ubytovaných v kolejích vzrostla množství těch, jichž se kolejní život a výchova týká. V tomto ohledu jsou dnes již vysokoškolské koleje srovnatelné s mnohými jinými zařízeními, které ovlivňují výchovně děti, mládež či dospělé. V současném stavu socialistické společnosti nejsou koleje omezeny na jedno či dvě vysokoškolská města státu, jak tomu bylo ještě v první republice, ale více méně pravidelnou sítí pokrývají celé území. Spádová území vysokoškolských kolejí dostala v mnoha případech do značné míry regionální charakter a vysoce stoupla hustota studentů z jednotlivých míst krajů.

Druhá skutečnost, s níž je třeba počítat, spočívá v jakési obecně známé funkci inteligence, že až nastoupí na svá místa po dokončení studia, ocitne se pod odborným, ale také morálním a politickým působením těchto lidí množství pracovníků dalších. Chyby ve výchově této budoucí inteligence se mohou projevit jako chyby v jejím dalším životě a působení. (Říkáme mohou, protože zastáváme názor, že samo pracoviště je s to v řadě ohledů působit na členy pracovní skupiny a korigovat jejich chování, ovlivňovat jejich názory). Nicméně vysoké školy nikdo nezbavil povinnosti pečovat o komunistickou výchovu svých studentů i v době mimo vlastní výuku. Předmětem pedagogické vědy proto mimo jiné je studovat podmínky, které pro komunistickou výchovu poskytují jednotlivá prostředí.

Výchovná práce ve vysokoškolských kolejích není ovšem ani jednoduchá ani snadná. Má své problémy a úskalí v metodách, je časově a organizačně náročná. V posledních letech prodělala mnohé změny až po extrém let posledních, kdy nejen někteří studenti a někteří mluvčí ČSM, ale i někteří akademičtí funkcionáři škol buď tvrdili, že studenti jsou zcela na výši komunistického života a komunistické morálky a vše, co si sami navrhnou a uskuteční v kolejích, je společensky kladné, je progresivní ve smyslu života socialistického člověka, anebo se zbavovali odpovědnosti tvrzením, že výchovu měly realizovat nižší stupně škol a rodina, vysoká škola že poskytuje pouze odborné vzdělání. Obojí názory uvolňovaly cestu živelnosti a napomáhaly nebo aspoň nezabraňovaly růstu oněch škodlivých vlivů.

v oblasti morální a politické, které se pak projeví u části studentů v posledních letech.

Bohužel i zájem pedagogické vědy byl, jak jsme už naznačili, velmi skrovný, nejen v ohledu vysokoškolských kolejí, ale v oblasti vysokoškolské pedagogiky obecně.

Vysokoškolská kolej se nám přitom jeví jako prostředí z pedagogického hlediska velmi zajímavé i v tom stavu, v jakém až dosud je, a při použití těch pedagogických prostředků, s nimiž pracuje.

Vysokoškolskou kolej chápeme jako zařízení, které přísluší organicky k vysoké škole a je schopno plnit funkci sociální, výchovnou a společenskou v obecném slova smyslu. V historii vysokých škol tomu tak nebylo vždycky. Funkce sociální spočívá především v poskytnutí vhodného ubytování (případně i stravování) za cenu dostupnou finančním možnostem studentů. Sociální funkce má své oprávnění i v naší současné společnosti. Především proto, že studenti přicházejí z oblastí mimo vysokoškolské město a z valné části z dělnického a rolnického prostředí a současně proto, že u obyvatelstva vysokoškolských měst nastaly poměry, které téměř likvidovaly nabídku podnájmů pro studenty a u zbylých nabídek vyhnaly ceny podnájmů tak vysoko, že se staly studentům nedostupnými.

Mimo funkci sociální a výchovnou, o níž pojednáme dále, může kolej plnit i funkci společenskou, a to jednak tím, že okolí koleje (zvláště tam, kde je kolej situována v běžné zástavbě města) chápe kolej jako určitou společenskou jednotku, jejíž chování sleduje, schvaluje, případně kritizuje, a jednak v tom smyslu, že kolej by měla svým uživatelům vytvořit společenské prostředí, které by odpovídalo věkovým zvláštnostem studentů a přinejmenším nebylo v rozporu s výchovnými požadavky.

Jeví se nám potom vysokoškolská kolej z hlediska výchovy jako mezilidská struktura, v níž se na realizaci výchovného záměru (tj. komunistické výchovy) podílejí zásadně tři složky:

- 1) složka vysoké školy či fakulty (reprezentovaná učiteli),
- 2) složka studentská (reprezentovaná samosprávou),
- 3) složka hospodářského a administrativního aparátu (zaměstnanci koleje).

Studentská samospráva je vázána na orgány mládežnické organizace, složka hospodářská a administrativní je podržena vedení školy nebo samostatné fakulty. Složka vysoké školy je představována v poslední rovině vlastně zájmem vysokoškolských pedagogů o studenty, o jejich život a výchovu v kolejích a je reprezentována komisemi rektora nebo děkana pro práci v kolejích nebo jinými orgány, které škola nebo fakulta za tímto účelem ustaví.

Jak již bylo naznačeno, není samozřejmě takto pojatá struktura v širším prostředí izolována. Vliv zde mají i národní (občanské) výbory, masové a politické organizace z okolí koleje.

Viděle těchto složek má na realizaci výchovného procesu vliv i soubor hmotných podmínek, z nichž uvedeme alespoň některé.

Pokud se týká umístění kolejních objektů, půjde o to, zda jsou soustředěny v jednom místě (soustředěná výstavba několika bloků, studentská městečka), nebo zda jsou rozmístěny v jednotlivých domech na větším katastru. (Koleje UJEP jsou dosud rozmístěny v jednotlivých objektech na území představujícím takřka třetinu rozlohy města Brna.) Tento faktor

má vliv nejen na hospodaření a organizaci provozu, ale i na výchovný dohled a shromažďování informací o chování studentů, jež provádí škola.

Dalším důležitým faktorem je velikost kolejního objektu. Empiricky bylo zjištěno, a bylo by možno doložit i výzkumy — to však není předmětem této studie —, že příliš velké objekty zvyšují anonymitu jedinců, ztěžují vyšetřování přestupků a práci jak správy koleje, tak studentské samosprávy. Ukazuje se, že optimum, které slaďuje jak požadavky architektonické, hospodářské a organizační, tak požadavky výchovné, představuje okolo 300 studentů ubytovaných v jedné budově.<sup>1</sup>

Konečně poslední faktor hmotných podmínek lze zahrnout pod pojem dispozice kolejního objektu. Sem by patřil počet lůžek v pokojích, příslušenství pokoje, vybavení pro studium (studovny, rýsovný, knihovny), vybavení pro práci samosprávy (místnost pro schůzky a administrativu kolejní rady a místnost pro plenární schůze osazenstva koleje) a vybavení pro trávení volného času v koleji (herny, místnost pro televizi a promítání filmů, tělocvična, místnosti pro zájmovou činnost atd.).

V celkové činnosti a v životě vysokoškolské koleje se uplatňují všechny uvedené faktory vedle faktorů dalších, jako je pohlaví ubytovaných studentů (provoz dívčích kolejí má jiné charakteristiky než provoz koleje chlapecké, celkové chování, potřeby i přestupky se do jisté míry liší), dále jejich věk (specifickou problematiku tu tvoří studenti prvního a druhého ročníku),<sup>2</sup> to, zda v koleji bydlí studenti jedné nebo více fakult nebo jedné či více vysokých škol. Také druh režimu na fakultě ovlivňuje způsob života a chování studentů v kolejích. Vedle toho mohou ovšem zasahovat do života koleje další vlivy, které jsme zde neuváděli proto, že se mohou vyskytovat náhodně, popřípadě pouze v určitých situacích.

Se všemi těmito vlivy je třeba při studiu výchovné práce ve vysokoškolských kolejích počítat. Pro pedagogiku však nestačí tyto vlivy poznávat a registrovat, ale musí je ovlivňovat tak, aby spolupůsobily při realizaci výchovného záměru. Toto stanovisko v podstatě zaujímají autoři v Polské lidové republice, kteří pracují v oblasti sociální pedagogiky.<sup>3</sup> Lze snad říci, že jde o takové metodologické (ale nejen metodologické) stanovisko, které bere v úvahu vlivy prostředí na výchovu. Nevzdává se přitom samozřejmě devízy, že výchova socialistického člověka je činnost záměrná, cílevědomá a plánovitá a že vedoucí postavení v ní má škola a učitel. Zavádí však do svých úvah obecně známou skutečnost funkčního působení prostředí nebo situací vznikajících v prostředí. V tomto směru se blíží obecněji pojatému uplatnění teorie dynamického systému ve společnosti, na které jsme před časem upozornili.<sup>4</sup> Není náhodné, že taková teorie vzniká při práci s materiálem spadajícím do oblasti mimo vyučování. Ryszard Wroczyński chá-

<sup>1</sup> Takové závěry se naznačují ve výsledcích průzkumu Ústavu sociologie bydlení stavební fakulty ČVUT v Praze: Mandák B., Winkler J. a kol., Průzkum zkušeností, názorů a přání obyvatel vysokoškolských kolejí, vyd. Stavební fakulta ČVUT, Praha 1967, cyklostyl. Vyplynuly také z připomínkového řízení k návrhu Směrnice pro výstavbu vysokoškolských kolejí dne 18. 9. 1967, kterého se autor účastnil.

<sup>2</sup> Např. v článku: Milan Přádka, Některé problémy spojené s přechodem studentů ze střední školy na vysokou, Vysoká škola, roč. XIII, 1964—65, č. 10.

<sup>3</sup> Např. Ryszard Wroczyński, J. J. Wiatr, Aleksander Kamiński aj.

<sup>4</sup> Milan Přádka, Řízení dynamických systémů a výchova, ve Sborníku prací FF UJEF Brno 1967, I 2, s. 63—73.

pe sociální pedagogiku jako vědu o podmíněnosti výchovných procesů prostředím a o problémech mimoškolní výchovy.<sup>5</sup> I škola totiž nutně působí při své práci vlivy prostředí (nejčastěji se berou v úvahu vlivy rodinné výchovy), ale ty přece jen zde nepůsobí tak silně jako v oblasti výchovy mimo vyučování. I proto, že výchova mimo vyučování, zvláště v domovech a internátech, zasahuje sféry životních návyků a postojů někdy velmi intimně spjaté s osobností chovance a fixované dávno před příchodem do výchovného zařízení.

I vysokoškolská kolej, jak jsme již upozornili, je vystavena takovým vlivům. Každé zařízení tohoto typu má ovšem i své vnitřní postavení, kterému se obvykle metaforicky říká atmosféra a které posiluje nebo oslabuje výchovnou práci. Domníváme se, že právě toto vnitřní společenské prostředí vytvářejí v kolejích výše uvedené tři složky, přičemž naše dosavadní zkušenosti ukazují, že primární co do účinnosti je působení studentské samosprávy a správy kolejí. Tato účinnost je dána především frekvencí styků mezi studenty a těmito dvěma složkami. Personál koleje je ve styku se studenty denně, má nejlepší možnost sledovat jejich život a je nucen v mnoha případech na místě a ihned řešit především ty přestupky, které se týkají poškozování majetku, narušování režimu koleje aj. Řešení těchto situací mnohdy předchází zákroky studentské samosprávy anebo předchází v některých případech iniciativu samosprávného orgánu (kolejní rady). Z toho důvodu není nevhodné uvažovat také alespoň o minimálním pedagogickém vzdělávání personálu kolejí.

\* \* \*

V dalším se budeme zabývat některými problémy práce kolejních rad. Studentská samospráva má v životě koleje velký význam. Reprezentuje studenty koleje navenek a hájí jejich zájmy, dbá o vnitřní režim v koleji, působí na studenty především ve smyslu politické a morální výchovy a výchovy k socialistickému soužití, a to v podstatě tak, že realizuje linii mládežnické organizace v podmínkách kolejního života. Její práce je sladěna s vedením vysoké školy a správy koleje. Tak by bylo možno stručně charakterizovat požadavky na studentskou samosprávu (kolejní radu), které jsou také fixovány v kolejních řádech. Pod těmito požadavky se ve skutečnosti skrývá celá škála rozmanitých denních i dloudobých úkolů, které kolejní rada musí plnit, má-li být co platna studentům i škole a vůbec práva svému poslání.

Studentskou samosprávu kolejí nacházíme v podstatě od samého vzniku universit. Aleksander Kamiński, když sleduje historii vzniku samosprávy dětí a mládeže v oblasti školství a výchovy, uvádí jako jednu z nejstarších jejích realizací právě samosprávnost universitních studentů ve středověku, která měla uspokojovat rozmanité potřeby studentského života, především v oblasti didaktické, v oblasti svépomoci a zábavy.<sup>6</sup> Zikmund Winter uvádí

<sup>5</sup> Ryszard Wroczyński, *Sociální pedagogika*, SPN, Bratislava 1968, s. 16.

<sup>6</sup> Aleksander Kamiński, *Samorząd młodzieży jako metoda wychowawcza*, Warszawa 1965, s. 13.

příklady z Karlovy university, kde byly organizační funkce v kolejích svěřovány studentům, a dokonce i funkci představeného studentské koleje po jistou dobu v 16. a 17. století vykonával student.<sup>7</sup>

Můžeme rozlišovat různé typy samosprávy v oblasti převážně didaktické (ve školách) a v oblasti převážně výchovné (tj. v domovech, internátech, kolejích). Jedno z možných dělení může být založeno na míře samostatnosti a pravomoci samosprávy.<sup>8</sup> Ta je ovlivněna jednak druhem zařízení, v němž se uplatňuje, a jeho celkovým režimem, jednak věkem mládeže. Pokud se týká věku, mělo právě universitní a vysokoškolské studentstvo předpoklady k značné samostatnosti při své samosprávné činnosti. Zároveň je třeba si uvědomit, že samospráva existuje vždy v rámci určitého systému, v tomto případě tedy v rámci určitého výchovného systému, že instituce nebo pedagogický sbor svěřují určité obory činnosti, o které by bylo možno pečovat i jinak, do rukou samosprávy. Samospráva, tak jako výchova obecně, existuje v určitém historickém a společenském prostředí a je na něm závislá. Její pedagogická výhoda spočívá v tom, že pokud pracuje správně, umožňuje participaci a zainteresovanost chovanců na realizaci výchovných cílů, zvyšuje osobní angažovanost a iniciativnost vychovávaných a posiluje rysy kolektivismu. Dává pocítit každému jedinci, že svými činy a svým chováním ovlivňuje výsledky práce celého kolektivu a osobní neodpovědnosti, bezohlednosti a sobectvím kolektiv poškozuje. Protože členové samosprávného orgánu jsou voleni přímo z kolektivu, setkává se s nimi jedinec při hodnocení svého jednání v přímé konfrontaci. Samospráva v našem současném školství a také ve vysokoškolských kolejích vychází mj. z bohatých pedagogických zkušeností A. S. Makarenka v oblasti internátní výchovy.

Abychom mohli konfrontovat některé obecné teze o práci studentské samosprávy a požadavky na ni kladené se skutečností, zabývali jsme se v letech 1963–66 výzkumem kolejních rad v kolejích UJEP. Autor této studie navštěvoval v uvedených třech letech schůze kolejních rad a za relevantní pro výzkum zvolil témata, která kolejní rady projednávaly. Do výzkumu bylo poято celkem třináct kolejních objektů (představovaných třinácti kolejními radami), a to chlapeckých i dívčích. (Během let se obsazení v některých kolejích měnilo.) V uvedených 13 objektech bydlelo ročně 2463 studentů.

Následující tabulka je zpracována tak, že v prvním sloupci je název koleje a počet studentů v ní bydlících. Další sloupce odpovídají dělení úkolů kolejních rad (sloupec 2–4) a jejich pravomocem ve výchovné oblasti, jak je nacházíme v kolejním řádu<sup>9</sup> tehdy platném (sloupce 5–8). Vztah mezi údaji ve sloupcích 7 a 8 je uveden v závěrech. Ve sloupci 9 je uveden počet schůzí, z nichž měl autor k dispozici zápisy. Údaje tohoto sloupce nejsou v našich úvahách chápány jako relevantní vůči dalším výsledkům tabulky. Ve sloupcích je u jednotlivých kolejí uvedeno, kolikrát bylo téma

<sup>7</sup> Zikmund Winter, *O životě na školách pražských knihy dvoje*, Praha 1899, s. 247.

<sup>8</sup> Srovnej Milan Přádka, *Kapitoly ze sociální pedagogiky*, skriptum, UJEP, Brno 1970, kap. Samospráva.

<sup>9</sup> Jedná se o tyto kolejní řady: kolejní řád MŠK, čj. 36.610/63-III/5 z 19. srpna 1963, *Věstník MŠK*, seš. 25, roč. XIX, 1963, č. 85, s. 276–280 a kolejní řád MŠK, čj. 12.770/64-III/2a z 13. března 1964, *Věstník MŠK*, seš. 9, roč. XX, 1964, č. 29, s. 81–85.

probíráno. Nejsou samozřejmě uváděna témata jednání podružných a jednání epizodických.

Protože se četnosti témat lišily podle velikosti a kvality kolejí, rozdělili jsme koleje v tabulce na dvě skupiny. Skupina první (koleje 1–5) jsou větší koleje o kapacitě 125–590 lůžek, které jsou také lépe vybaveny a poskytují větší komfort i možnosti prostorové. Koleje skupiny druhé (6–13) jsou objekty pod 100 lůžek, zpravidla bez jakéhokoli společenského vybavení, v té době se zastaralým zařízením pokojů, mnohalůžkovými pokoji atd. Tomuto rozdělení do dvou skupin odpovídají také mezisoučty uvedené v tabulce.

(Viz „Tabulka témat projednávaných na schůzích kolejních rad“.)

Sledujeme-li sloupce 2–4 uvedené tabulky, které obsahují činnosti patřící k povinnostem kolejních rad, můžeme konstatovat, že kolejní rady se zabývaly především problémy hmotnými (sloupec 3), které tvoří celkem takřka čtvrtinu témat (24,8 %). V malých kolejích je to ovšem 35,5 %, zatímco ve velkých 19,3 %. Tato čísla poskytují pravdivý obraz situace ve sledovaném období, kdy neustálé potíže hmotného charakteru byly běžným předmětem stížností, s nimiž se studenti obraceli na kolejní radu. Protože, jak jsme již uvedli, menší koleje byly domy staré s horším vybavením, vyžadujícím větší a častější údržbu, byla v těchto kolejích (označených čísly 6–13) frekvence tématu vyšší.

Takřka na stejné úrovni v celkovém součtu velkých i malých kolejí je projednávání výchovné činnosti (sloupec 2 – 9,1 %) a činnosti zájmové a zábavní (sloupec 4 – 10,5 %). Existují však u obou témat příkré rozdíly mezi skupinou velkých a malých kolejí.

Pokud se týče činnosti výchovné, máme zde na mysli především činnost politickovýchovnou, která byla jakoukoli formou realizována na půdě kolejí, dále výchovu a vzdělávání v oblasti kulturně-osvětové a zdravotnicko-hygienické. To byly tři základní tematické okruhy besed či přednášek v uvedených létech. Je třeba také poznamenat, že v té době (zvláště na počátku období 1963–66) existovala návaznost mezi činnostmi fakultních výborů ČSM a kolejními radami. Kolejní rady v té době vypracovávaly plány činnosti, v nichž byl obsažen také plán činnosti politickovýchovné. Kromě toho na fakultách existovali tzv. pedagogičtí pracovníci pro koleje. Byli to učitelé, zpravidla odborní asistenti nebo docenti, kteří po stránce výchovné sledovali kolej, která jim byla svěřena, a zároveň byli členy kolejní komise děkana a rektora. Tam, kde měli o práci zájem, sami vedli v kolejích besedy na témata ze svých oborů, pokud o ně kolejní rada nebo studenti projeví zájem, nebo zprostředkovali jiné akce, pokud tak nečinila kolejní rada.

Ke konci 60. let jak známo ochabl zájem fakult o koleje a současně došlo ke změnám vztahů mezi fakultními výbory ČSM a kolejními radami. Tyto změny by bylo možno charakterizovat stručně tak, že šlo o postupné vymaňování kolejních rad z vlivu fakultních výborů. Kolejní rady sledované oblasti byly sice i nadále řízeny vysokoškolským výborem ČSM, ale uvolňování kolejních rad z vlivu ČSM pokračovalo i potom a vrcholilo v kritických létech 1968–69. Tím se samozřejmě oslaboval politický vliv mládežnické organizace a prudce poklesla politickovýchovná činnost v kolejích. Byť tato skutečnost neovlivnila celé sledované období tří let, zmiňu-

Tabulka témat projednávaných na schůzích kolejních rad

sloupec číslo 1	2	3	4	5	6	7	8	9
označení koleje počet lůžek	činnost výchovná	hmotné podmínky	činnost zájmová a zábavní	kolejní řád, režim dne	čistota a hygiena	projednávané přestupky (bez závěra)	přijaté závěry (ke sl. 7)	počet schůzí
1. Len. 610	4	8	7	8	8	13	5	18
2. Mán. 590	2	2	3	2	0	4	3	4
3. Tvr. 364	5	9	4	3	6	12	2	16
4. NM 232	5	8	6	5	3	9	6	12
5. Tvr. 125	4	8	5	5	2	4	1	12
mezisoučet	20	35	25	23	19	42	17	62
6. Gor. 100	0	5	1	0	1	2	1	6
7. Men. 90	1	4	0	1	2	4	2	5
8. Šp. 90	0	6	0	1	1	2	0	8
9. Dom. 74.	2	5	2	2	3	2	0	7
10. Bar. 50	1	2	0	1	2	3	0	3
11. Hus. 50	1	6	1	2	5	7	1	8
12. Trn. 45	0	1	0	1	1	1	0	1
13. Jas. 43	0	4	0	1	0	3	0	4
mezisoučet	5	33	4	9	15	23	4	42
suma mezisoučtů	25	68	29	32	34	65	21	104
Vyjádření v ‰, když za základ je vzat součet řádku mezisoučtu (sl. 2–8 )								
velké koleje	11,1	19,3	13,8	12,7	10,5	23,2	9,4	100 ‰
malé koleje	5,4	35,5	4,3	9,7	16,1	24,7	4,3	100 ‰
součet mezisoučtů	9,1	24,8	10,5	11,6	12,4	24,0	7,6	100 ‰

jeme se o ní proto, že ke konci období přece jen již působila a tabulka tento chronologický aspekt neobsahuje. Nápravu přináší teprve opatření strany při budování nové mládežnické organizace<sup>10</sup> a návrh nového kolejního řádu z roku 1970.<sup>11</sup>

Přesto tedy, že společenské a organizační podmínky byly ve sledovaném období pro všechny kolejní rady stejné, byl příkrý rozdíl mezi kolejemi malými a velkými, jak ukazují procenta uvedená v tabulce. Projednávání výchovné činnosti tvoří ve velkých kolejích 11,1 %, v malých 5,4 %. Tento rozdíl vysvětlujeme tím, že z 8 malých kolejí uvedených v tabulce pouze ve dvou byly místnosti, v nichž se mohli studenti k besedě sejit. Z toho ještě jedna místnost byla zcela provizorní a nevytápěná. Zároveň ovšem právě o tyto malé koleje, roztroušené v jednotlivých čtvrtích města, jak mládežnické organizace, tak fakulty jevíly daleko menší zájem než o koleje velké.

Ještě větší rozdíl mezi velkými a malými kolejemi se ukazuje ve frekvenci projednávání (a samozřejmě také při realizaci) zájmové a zábavné činnosti. (Sloupec 4: velké koleje 13,8 %, malé koleje 4,3 %.) Důvod je stejný jako u tématu předchozího: pro tuto činnost chyběly místnosti i prostředky. Ke konci šedesátých let byly i tyto koleje v tomto ohledu lépe vybaveny. Tím však nebyla odstraněna jejich prostorová stísněnost. Tato nesnáž bývala později zpravidla řešena tak, že studenti z malých kolejí se zúčastňovali zábavních akcí ve velkých kolejích, v nichž byly pro tuto činnost možnosti. Bohužel u zájmové činnosti takové řešení nebylo možné. U zájmové činnosti je ovšem třeba konstatovat mezi oblastmi zájmů u chlapců a dívek rozdíly. Zatímco u chlapců se obecně projevoval zájem o fotokroužky (a ty také byly zřízeny), u děvčat to byl především zájem o kursy šití a o pořízení šicího stroje do kolejí, dále pak v menší míře zájem o kroužek literární a recitační. Čtenářské, hudební a sportovní zájmy byly u obou pohlaví zhruba shodné, i když se v druzích sportu lišily. V dívčích i chlapeckých kolejích byl nejoblíbenější stolní tenis.

Další témata schůzí uvedená ve sloupcích 5–8 lze charakterizovat jako řízení života v kolejích kolejní radou. Jedná se o ovlivňování režimu dne v koleji (sloupec 5) a s tím související i úpravy domácího, případně v té době i kolejního řádu, péče a dohled na čistotu a hygienu v kolejích (sloupec 6) a projednávání přestupků proti kolejnímu a domácímu řádu (sloupec 7 a 8).

V pátém sloupci je tedy uvedena péče o dodržování kolejního řádu a režimu dne obecně, aniž ústí v projednávání konkrétních přestupků. Spadají sem různé úpravy režimu dne v koleji, stanovení doby pro poslech televize, pro hru na hudební nástroje atd. V létech 1965–66 patřily do této činnosti i návrhy úprav kolejního řádu a tzv. experimentální kolejní řády. I tato problematika byla vlastní především velkým kolejím, zvláště koleji číslo 1–4, přičemž daleko větší iniciativu vyvíjely koleje chlapecké. Jak se

<sup>10</sup> Viz Aktuální problémy výstavby Socialistického svazu mládeže ČSSR, vyd. Ideologické oddělení byra ÚV KSČ pro řízení stranické práce v českých zemích, Praha, 19. 6. 1970.

<sup>11</sup> Návrh vzorového kolejního řádu, vydaný MŠ v dohodě s SVS ČSR, MŠ, čj. 18.665/70-III/5, Praha, 21. 5. 1970, cyklostyl.



ukazovalo již během této činnosti kolejních rad, zaměřovala se iniciativa chlapeckých kolejí především na prosazování rozšířené doby návštěv a na dosažení rozsáhlých pravomocí kolejních rad, aby mohly dovolit návštěvám druhého pohlaví přenocovat v koleji atd. Tyto tendence pokračovaly i po roce 1966, kdy byl výzkum ukončen, a spolu se snahou o uvolnění kolejních rad z vlivů ČSM byly dvěma hlavními body, na něž se zaměřili určití jedinci mezi studenty. Extremistické studentské představy o postavení kolejních rad lze na konci sledovaného období a po něm (tj. po roce 1966) reprodukovat přibližně jako požadavek, aby kolejní rada byla rovnocenným partnerem mládežnické organizace a také správy kolejí, aby sama určovala pravidla života v koleji, ba i politické zaměření, ne však ve smyslu kázně a uvědomělosti, ale ve smyslu podvolování se nesprávným tendencím části studentů. Tyto tendence (např. snaha o rozšíření návštěvní doby de facto na celých 24 hodin denně) totiž nesdíleli zdaleka všichni studenti. Tyto snahy neprošly ani na plenárních schůzích dívčích kolejí přesto, že v koleji označené v tabulce číslem 3 na popud chlapecké koleje navrhovala plénu stejné rozšíření návštěv tamnější kolejní rada. Studentky tehdy uváděly, že jsou návštěvami, které přijímají některé jejich kolegyně, rušeny ve studiu i ve svém soukromí i při dosavadní návštěvní době, která byla podstatně kratší.

V malých kolejích bylo ovšem těmto problémům věnováno daleko méně pozornosti. Domníváme se, že ne proto, že by kolejní rady v těchto kolejích měly situaci pevněji v rukou, ale že se tam vytvořil určitý způsob života, který dál už nebylo možno měnit. Např. větší množství ubytovaných na pokoji (čtyři, šest a často i deset lůžek v pokoji) samo regulovalo možnosti přijímání návštěv.

Sloupec 6 se týká hodnocení čistoty a hygieny, zvláště v těch prostorech, za které odpovídali sami studenti (pokoje) nebo orgány samosprávy (místnosti pro společný poslech televize, místnosti, v nichž se pořádaly zábavy, atd.). V letech 1963–64 vedly některé kolejní rady soutěže v čistotě a úpravě pokojů a z toho důvodu také komise kolejní rady čas od času procházela pokoje a hodnotila jejich stav. Později se postupně od této formy upouštělo. Nedá se přesně zjistit, zda a do jaké míry se potom stav pokojů zhoršil. Obecně je možno výzkumem úpravy studentských pokojů doložit, že studenti věnují úpravě svého pokoje značnou péči.<sup>12</sup> Přesto se samozřejmě v každé koleji vyskytují pokoje, které jsou hluboko pod průměrem. Na ty pak upozorňovali kolejní radu v menším počtu případů sami studenti, hlavně však personál správy kolejí. Případy se pak řešily pohovory kolejní rady se studenty. Problematika čistoty a úpravy pokojů i společně užívaných prostor byla a je často probírána ve schůzích kolejních rad, ač ne vždy zásadně, a proto se drobnější případy nedostaly ani do údajů tabulky. Tato problematika totiž jednak je stále na očích všem, kteří do kolejí přicházejí, jednak je sledována řadou pracovníků, studenty a zdravotníkem koleje počínaje a vedoucím koleje a pracovníky hygienické stanice konče.

<sup>12</sup> Viz Jaroslava Bartůňková, *Pedagogická problematika vysokoškolských kolejí*, diplomová práce, katedra pedagogiky FF UJEP, Brno 1970, rkp., kap. VI, s. 74–96; Milan Přádka, *Výchovné problémy vysokoškolských kolejí*, kandidátská disertační práce, Brno 1970, rukop., kap. Stav studentských pokojů, s. 243–264.

Údaj o procentech projednávaných témat ukazuje, že tato problematika se dostávala na pořad kolejní rady (jako závažné případy) častěji v kolejích malých: 16,1 % v kolejích malých, proti 10,5 % v kolejích velkých. Domníváme se, že hlavní roli zde opět hraje vyšší počet lůžek v pokojích ztěžující udržování pořádku, dále nedostatek odkládacích prostor i ostatního komfortu.

Sloupce 7 a 8 spolu souvisí. Sloupec 7 označuje počet schůzí, na nichž se hovořilo o přestupcích studentů, a sloupec 8 počet schůzí, na nichž se kolejní rada při řešení přestupku shodla na závěru, tj. na trestu podle kolejního řádu. Údaje ve sloupcích nehovoří o počtu řešených a vyřešených případů.

Podle procentuálního vyjádření v závěru tabulky můžeme konstatovat, že téma přestupků studentů řešily kolejní rady zhruba stejně často jako téma hmotných požadavků (24,8 % hmotné podmínky, 24,0 % přestupky). Ve frekvenci tohoto tématu není ani zvlášť markantní rozdíl mezi velkými a malými kolejemi (23,2 % ku 24,7 %).

Výmluvnější je však podíl mezi schůzemi, na nichž byly přestupky pouze na programu, a mezi těmi, na nichž byly také dořešeny a kolejní rada se shodla na potrestání studenta. Pak je poměr mezi 7. a 8. sloupcem 24,0 % k 7,6 % v celkovém počtu, přičemž je příznivější (což svědčí o rozhodnosti kolejní rady) u velkých kolejí (23,2 % : 9,4 %) a méně příznivý u malých kolejí (24,7 % : 4,3 %).

Uvedená čísla lze do jisté míry vysvětlit tím, že vztah mezi kolejními radami a studenty ve velkých kolejích je vztah spíše formální, tzn. že v těchto kolejích má kolejní rada určité rysy instituce, zatímco v malých kolejích, kde se všichni mezi sebou znají, je ve vztahu kolejní rady a studentů daleko více neformálních rysů. Tím se dá vysvětlit daleko těžší rozhodování o trestech i oficiálních odsouzeních a potrestání kamaráda.

Na druhé straně v malých kolejích je přestupků daleko více, protože jsou to koleje ve skutečnosti bez dozoru, obhospodařované zpravidla jedním zaměstnancem, který sice přestupky sleduje (např. nedovolené návštěvy, pozdní příchody, hluk atd.), ale necítí se (a ani není) kompetentní je řešit. Proto se s nimi obrací na kolejní radu. Nutí ji o nich jednat, ale toto jednání je zpravidla pouze formálním plněním povinnosti vůči stěžovateli. V této souvislosti je třeba se zmínit ještě o jednom výchovném prostředku, který je v pravomoci kolejní rady, a to o udílení pochval. V článku IV, odstavci G kolejního řádu z 13. 3. 1964 se hovoří o tom, že kolejní rady mohou udělovat studentům za jejich chování a činnost v koleji pochvaly nebo věcné odměny. (Podobně tomu bylo v kolejním řádu z 19. srpna 1963 článek IV, odst. A; zde však pravomoc kolejních rad byla menší.) Přesto, že je známa funkce pochvaly v moderní pedagogice a výchově, v práci sledovaných kolejních rad se pochvala vyskytovala tak málo, že jsme ji do tabulky ani nepojali. Už kolejní rady, jimiž se činnost kolejních rad řídí, věnovaly péči především trestům a o možnosti pochval se zmiňují jen jednou větou.

Hlavně však zde hrály úlohu názory kolejních rad, které lze rozdělit takto:

1. jedna skupina kolejních rad tvrdí, že studenty v koleji není za co chválit;

2. druhá skupina tvrdí, že činy ve prospěch koleje, které stojí za pochvalu, by se sice našly, avšak že udílení pochval je pouze formální záležitostí a kolejní rada že by se jím dokonce zesměšnila.

Pochvaly byly udíleny v sledovaném období čtyřmi kolejními radami, a to: kolejní radou označenou v tabulce číslem 4, pokud v ní bydleli chlapci a předsedou byl starší student po vojenské službě, tj. v letech 1963/64, 1964/65; dále kolejní radou číslo 1 (chlapecká kolej) v letech 1965/66, kdy byl předsedou také starší student po vojenské službě; kolejní radou číslo 3 (dívky) v období jednoho roku 1965/66 a kolejní radou číslo 2 (dívky) v období téhož roku. Ve všech čtyřech případech jde o velké koleje, v nichž, jak jsme už uvedli, vystupovaly kolejní rady v některých ohledech jako instituce a zřejmě i proto využily této možnosti.

Ve všech čtyřech případech byly pochvaly prosazeny předsedou (předsedkyní), zatímco členové kolejní rady neměli vyhraněný názor. Svou roli zde hrál nepochybně i věk a zkušenosti předsedů (oba měli ukončenou vojenskou základní službu a to, jak pochvala působí na člena kolektivu, sami prakticky znali). Obě předsedkyně dívčích kolejních rad pak spolu se svými kolejními radami úzce spolupracovaly s kolejní radou koleje chlapecké a přejímaly její styl práce.

\*

Důležitým výchovným činitelem ve vysokoškolských kolejích je kolejní řád. Stanoví základní pravidla života v tomto zařízení, jeho výchovné zaměření a celkový účel, práva a povinnosti ubytovaných. Určuje základní normu chování studentů. Překročení této normy je důvodem k disciplinárnímu potrestání, které provádí orgán studentské samosprávy, v závažných případech orgán fakulty.

Předpokladem výchovného působení kolejního řádu ovšem je, že bude zachováván studenty a že orgány a instituce k tomu určené i veřejné mínění koleje budou jeho zachovávání vyžadovat a kontrolovat. Neexistuje-li takový orgán a není-li vypěstováno veřejné mínění, sebelepší kolejní řád zůstane pouze formalitou.

Kolejní komise rektora hned v roce 1962–63 rozhodla, že soustředí svou pozornost na dodržování kolejního řádu v kolejích. Zároveň bylo zjištěno, že naprostá většina studentů kolejní řád nezná, někteří ani nevěděli, že existuje. Ve školním roce 1969–70 při širším průzkumu položila J. Bartůňková 150 studentkám dvou brněnských vysokých škol z jedné koleje mj. také otázku, zda vědí, že existuje kolejní řád, a zda jej už četly. Všech 100 % dotázaných vědělo, že kolejní řád existuje. Avšak pouze 28 % dotázaných znalo kolejní řád natolik, aby jej mohly hodnotit, 31 % přiznalo, že jej četly už dávno, nebo že jej znají jen částečně. Zbytek neodpověděl.<sup>13</sup> Od poloviny šedesátých let se v kolejích všech brněnských škol věnovala zvýšená pozornost obeznámování studentů s kolejním řádem. Jeho solidní znalost však neprokázal ani průzkum vzorku v roce 1969–70.

<sup>13</sup> Jaroslava Bartůňková, *Pedagogická problematika vysokoškolských kolejí*, diplomová práce, katedra pedagogiky FF UJEP, Brno 1970, rkp., s. 53–54.

V dalším textu uvedeme, jak probíhalo seznamování studentů s kolejním řádem ve sledované oblasti kolejí UJEP. Kolejní komise vyšla z předpokladu, že nezbytnou podmínkou zachování kolejního řádu je jeho znalost. Protože nebylo možno spoléhat na to, že by studenti kolejní řád studovali sami, uložila tento úkol také učitelům, tzn. tehdy pedagogickým pracovníkům kolejí, kteří byli současně členy kolejní komise rektora, a kolejním radám.

Bylo zřejmé, že seznámení s kolejním řádem je třeba provést co nejdříve po zahájení školního roku, nejpozději však do 4 až 6 týdnů po nástupu do kolejí, že by mělo být záležitostí co největšího počtu studentů a že jde o akci, kterou je třeba každoročně opakovat. Tyto záměry byly plněny na schůzích všech studentů koleje za přítomnosti zástupce správy koleje, pedagogického pracovníka (nebo pedagogických pracovníků), zástupce vyššího orgánu ČSM (fakultního nebo vysokoškolského výboru) a někdy i za přítomnosti akademického funkcionáře fakulty nebo školy. Vedle seznámení s kolejním řádem se na těchto tzv. plenárních schůzích také volila nová kolejní rada a byl vysvětlen způsob styku mezi studenty a správou koleje a školou prostřednictvím samosprávy. Seznámení s kolejním řádem poskytovalo možnost upozornit na nejčastější přestupky a jejich důsledky, upozornit na reakce okolních obyvatel na chování studentů v koleji i mimo kolej apod. Tak dovedli těchto schůzí výchovně využít zkušenosti pedagogové, ale i správci kolejí, kteří měli zkušenosti z provozu. Důležité bylo i to, že si studenti hned zpočátku uvědomili, že kolej je zařízením vysoké školy, která se o ně stará nejen po stránce hospodářské, ale i výchovné. Tento moment se ukázal zvláště důležitý u prvních ročníků, které vždy měly specifickou výchovnou problematiku.

Po stránce organizační šlo o záležitost nikoli jednoduchou. Schůze se konaly ve večerních hodinách a trvaly obvykle dlouhou dobu, na učitele i zaměstnance kolejí byly tedy kladeny značné časové nároky. Iniciativa ke svolání schůze vycházela zpravidla od pedagogických pracovníků nebo správy kolejí, řídčeji od předchozích kolejních rad. V těch kolejích, kde byly ubytovány pravidelně první ročníky, musel pedagogický pracovník nebo zaměstnanec správy kolejí osobně schůzi zorganizovat.

Ukázalo se brzy, že není možné počítat s tím, že by mezi studenty přišli všichni, kteří by přijít měli, tj. pedagogičtí pracovníci, funkcionáři ČSM, zástupci správy atd. Také bylo obtížné zařídit, aby všichni uvedení pracovníci přišli do všech jedenácti kolejí. Proto byly schůze co do naléhavosti rozděleny takto:

1. koleje prvního ročníku;
2. koleje, ve kterých v minulých letech byly největší výchovné problémy;
3. koleje se špatně pracujícími kolejními radami;
4. koleje, v nichž bydleli studenti pouze jedné fakulty (péče o ně byla přenechávána především orgánům fakulty);
5. velké koleje, v nichž pracovala ještě loňská kolejní rada.

Tato kategorizace byla účelná, protože nebylo možno během prvních dvou týdnů uskutečnit schůze ve všech objektech.

Časový průběh konání prvních plenárních schůzí v období let 1962–67 ve sledovaných kolejích uvádí následující tabulka.

Tabulka dat prvních plenárních schůzí v letech 1962–67

rok kolej	1962	1963	1964	1965	1966	1967
1. Len. 88	—	26. XI.	9. X.	přemístění do Len. 90		
2. Len. 90	—	—	—	2. XI.	5. V.	15. V.
3. Mán.	—	—	4. XI.	10. XI.	15. V.	10. XII.
4. Tvr. 5	14. X.	13. XI.	20. X.	15. X.	12. X.	7. XII.
5. NM	5. XI.	9. XII.	2. XI.	25. X.	4. XII.	7. XII.
6. Tvr. 14	18. X.	15. X.	20. X.	24. X.	12. X.	19. X.
7. Gor.	4. XI.	30. X.	10. XI.	10. XII.	—	23. X.
8. Men.	16. X.	10. X.	12. XI.	10. XI.	26. X.	4. XII.
9. Šp.	25. X.	7. X.	8. X.	5. XI.	4. XI.	18. X.
10. Dom.	18. X.	5. XI.	26. X.	20. X.	3. XI.	7. XII.
11. Hus.	1. XI.	16. X.	31. X.	kolej zrušena		

Tabulka ukazuje především, nakolik se dařil záměr kolejni komise rektora realizovat schůze co nejdříve po začátku školního roku. Vymykají se koleje číslo 2 a 3 v roce 1966 a 1967, protože v té době v souhlase s kolejním řádem tehdy platným doporučoval orgán ČSM, aby se volba nových kolejních rad prováděla před koncem školního roku. To bylo možné jen v největších kolejích, v nichž bylo pravděpodobné, že se většina osazenstva nezmění. V menších kolejích docházelo k častým přesunům mezi fakultami, a proto praxe setrvala u data první schůze spojené s volbou kolejních rad po prázdninách. V letech 1962–64 se v podstatě daří dokončit první schůze v první polovině listopadu. Výjimku tvoří kolej číslo 5 v roce 1963, kde ovšem v té době bydlel pedagogický pracovník fakulty a kolejni rada průběžně pracovala až do prosince mezi studenty vyšších ročníků, kteří proti předchozímu roku zůstali v podstatě ve stejném složení. V koleji číslo 7 v roce 1966 se schůze nekonala, protože fakulta ji nebyla schopna zajistit. Zřetelný posun v datech dokumentuje sloupec roku 1967. Sledovaných kolejí bylo devět, z nich pět konalo první schůzi až na počátku prosince. V té době se totiž přestala prakticky uskutečňovat péče vysokoškolských učitelů o jednotlivé koleje a schůze vynutila vlastní správa kolejí, neboť v těchto kolejích nebyla zvolena ani kolejni rada.

Zajímavá je také účast na těchto schůzích, kterou v procentech uvádí tabulka na str. 154 dole.

Údaje pro tabulku byly vzaty ze zápisů a hlášení kolejních rad nebo pedagogických pracovníků. Tabulka uvádí procento účasti ze všech studentů bydlících v koleji. Absolutní čísla byla zřejmě již v zápisech zaokrouhlena. Účast na těchto schůzích, pokud je vyhlášovala kolejni rada, byla prohlašována za povinnou. Z neúčasti však nebyly vyvozovány důsledky. Kromě toho je třeba vzít v úvahu, že ani v jedné z kolejí uvedených v tabulce není místnost, která by pojala všechny obyvatele kolejí, kdyby chtěli schůzi navštívit. Proto tam, kde se očekávala větší účast,

schůzovalo se např. na chodbě a na schodišti (kolej č. 5, pokud v ní bydleli chlapi) nebo v jídelně menzy ve večerních hodinách (koleje č. 1 a 2).

Je tedy průběh a výsledek i takové výchovné akce, jako je úvodní seznámení s kolejním řádem, závislé na mnoha faktorech. Jsou to jednak faktory materiální povahy, které limitují úsilí pedagogů a studentské samosprávy: nedostatek místnosti, která by pojala alespoň většinu ubytovaných. Dalším faktorem pak je velikost koleje. Jak vyplývá z uvedené tabulky, u prvních pěti kolejí, v nichž průměr ubytovaných v jednom objektu byl 481 studentů, byla průměrná návštěvnost 12,0 %, zatímco u kolejí menších (v tabulce koleje č. 6–11), kde průměr ubytovaných v jednom objektu byl 88 studentů, byla průměrná návštěvnost 33,5 %, tedy skoro trojnásobná. Tuto skutečnost vysvětlujeme tím, že i při stejné iniciativě kolejní rady nebo jiných pracovníků je snazší informovat o schůzi a získat pro účast na ní např. 90 studentů bydlících v deseti až dvaceti pokojích než 600 studentů ve 300 pokojích. Velké koleje ztěžují informovanost a osobní působení a zvyšují anonymitu ubytovaných.

Vedle toho se ovšem v údajích tabulky zřetelně odráží účinek subjektivního faktoru a celkové společenské situace. Lze si např. všimnout vysokého procenta účasti v kolejích č. 6 a 10. Obě koleje patřily jedné fakultě, která v té době měla silný zájem o práci mezi studenty, což podněcovalo jak práci samosprávy, tak zájem správy kolejí. Kolej č. 11 byla věnována zvýšená pozornost pedagogickým pracovníkem rektorátu, protože šlo o chlapeckou kolej prvního ročníku pro padesát studentů, umístěnou v domě s dalšími nájemníky. Konečně průměry účasti ve sloupcích podle let (poslední řádek tabulky) ukazují pokles účasti od roku 1963. Je dán ochabující prací pedagogických pracovníků, na kterou působila skutečnost, že tehdejší orgány mládežnické organizace se snažily nejdříve oddělit práci samo-

rok kolej	1962	1963	1964	1965	1966	1967	průměr. %
1. Len. 88	—	5,7	6,5	přemístění do Len. 90		6,0	6,0
2. Len. 90	—	—	—	16,3	45,9	16,3	16,3 (26,0)
3. Mán.	—	—	6,7	10,1	8,4	5,9	7,7
4. Tvr. 5	9,6	10,9	9,6	6,8	4,1	5,4	7,2
5. NM	25,8	34,4	25,8	25,8	12,9	12,9	22,9
6. Tvr. 14	30,4	31,0	31,0	36,0	32,0	28,0	31,4
7. Gor.	30,0	28,0	25,0	30,0	—	15,0	21,3
8. Men.	27,7	27,7	33,0	22,0	16,0	16,0	23,7
9. Šp.	33,0	33,0	44,0	27,7	16,0	20,0	28,9
10. Dom.	47,2	54,5	33,7	45,9	47,2	40,5	44,8
11. Hus.	62,4	63,5	52,0	kolej zrušena		47,0	47,0
Ø ve sloupcích	30,4	30,5	26,7	24,5	20,2	17,7	23,3 (24,3)

správy od vedení školy a později docházelo i k uvolňování vztahů mezi mládežnickou organizací a kolejními radami.

Závěrem: Na této sledované akci se ukazuje, že studentská samospráva na té úrovni, jakou měla v uvedeném období, a při těch formách práce, které existovaly, potřebovala nutně jako stimul své práce buď spolehlivě pracující mládežnickou organizaci, na niž by byla pevně vázána a jejíž vyšší orgány by práci kolejních rad soustavně sledovaly, nebo zájem a iniciativu vysokoškolských učitelů, která se mj. na počátku uvedeného období projevovala nejen návštěvami v kolejích a spoluprací s jednotlivými kolejními radami, ale také tím, že předsedové kolejních rad zasedali v kolejní komisi rektora, na měsíčních schůzkách vedených prorektorem nebo kvestorem byli při projednávání všech problémů týkajících se kolejí. Dobře pracující kolejní komise byla fórum, na němž se stýkali zástupci kolejních rad s akademickými funkcionáři, se svými učiteli, s hospodářským vedením školy i kolejí a se zástupci mládežnické organizace. Problémy projednávány v taktu složením orgánů, soustavná kontrola úkolů i jejich zdůvodňování vyvolávaly ve studentech pocit odpovědnosti za jejich splnění. Uvolnění této struktury vedlo také k ochabnutí práce studentské samosprávy a pouze k řešení naléhavých a spíše drobných hmotných problémů vyvolaných stížnostmi studentů nebo správou kolejí.

Předchozí fakta nás opravňují k závěru, že ani práce s vysokoškolskými studenty v kolejích, přestože jejich věk dává předpoklad značné samostatnosti v samosprávné činnosti, se neobejde bez pedagogického a politického vedení ze strany školy a mládežnické organizace.

#### K НЕКОТОРЫМ ПЕДАГОГИЧЕСКИМ ПРОБЛЕМАМ СТУДЕНЧЕСКИХ ОБЩЕЖИТИЙ

Статья посвящена вопросу о значении студенческого общежития для воспитания студентов современного вуза. Автор понимает общежитие как интересную воспитательную среду, в которой реализация воспитательного замысла подвергается ряду влияний. Воспитательный замысел осуществляется путем воздействия трех компонентов: вуза (факультета), студенческого самоуправления (студсовета) и хозяйственно-административного аппарата (управления общежитием). Наряду с указанными компонентами, влияние на результат процесса воспитания оказывают также факторы материального и социологического порядка. Немалую роль играют и внутренние бытовые условия в общежитии.

Автор в сущности принимает взгляды польской социальной педагогики, понимающей воспитание как результат воздействия многих факторов при сохранении принципа ведущей роли педагога. Познание действующих факторов дает возможность влиять на них и использовать их в процессе воспитания.

В дальнейшем автор на письменных материалах заседаний и решений студсоветов в 1962—1967 гг. изучает, как внутренние бытовые условия общежития действовали на

<sup>14</sup> Ročenka University J. E. Purkyně v Brně 1961, Rektorát UJEP, Brno 1962.

<sup>15</sup> Ročenka brněnské university 1964—68, UJEP, Brno 1969.

<sup>16</sup> Mimoriadny zborník filozofickej fakulty KU v Bratislave, Paedagogica, Pedagogické problémy vysokých škôl, časť III, Vysokoškolský študent a jeho výchova, s. 457—469.

<sup>17</sup> Kossakovskij V. A., Ržechina O. I., Studenčeskije obščezhitija za rubežom, Moskva 1963.

<sup>18</sup> Riker H. C., Lopez F. G., College students live here (A study of college housing), Educational Facilities laboratories, New York 1961.

работу студсовета. Еще одним критерием деятельности стали пленарные собрания в общежитиях, на которых студенты знакомились с правилами общежития. Отмечается также влияние общественно-политической ситуации в конце 60-х лет, в особенности отношение между студсоветом и вузом (преподавательско-педагогическим составом) и между студсоветом и организацией молодежи. Доказывается, что, кроме вышеприведенных факторов, на многие виды деятельности студентов оказывает влияние также размер и качество обстановки здания общежития.

## SOME PROBLEMS OF UNIVERSITY HOSTELS

In the present paper, the author has approached the significance of the university hostel from the standpoint of today's university student. The author conceives the hostel as an interesting educational environment, where, in realizing the educational intention, great numbers of influences are effective. The educational intention is realized by the university (faculty), by the students' self-government, as well as by the board of hostel administration. In addition to these elements a great part is played by the factors of material and sociological character affecting the result of educational work.

In the main, the author adopts the conception of the modern Polish social pedagogy, which conceives education as a resultant of the operation of many factors, stressing, at the same time, the leading role of the educator. If recognizing the operating factors, one may affect them and make use of them in education.

On material from the work of the hostel committees in 1962-67 an investigation is made to ascertain how the conditions of the environment affected the agenda of the students' self-government. Another criterion of the students' activities may be drawn from the plenary sessions in the hostels, where the students were made acquainted with the hostel regulations. The author refers to the general political situation at the end of the sixties. In particular, he draws attention to the relation between the students' self-government and the youth organization. Finally, the author demonstrates that many activities are influenced not only by the above mentioned factors, but, at the same time, by the size and the equipment of the hostel area.